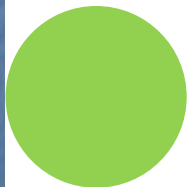
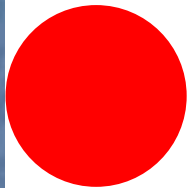
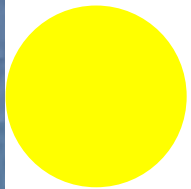
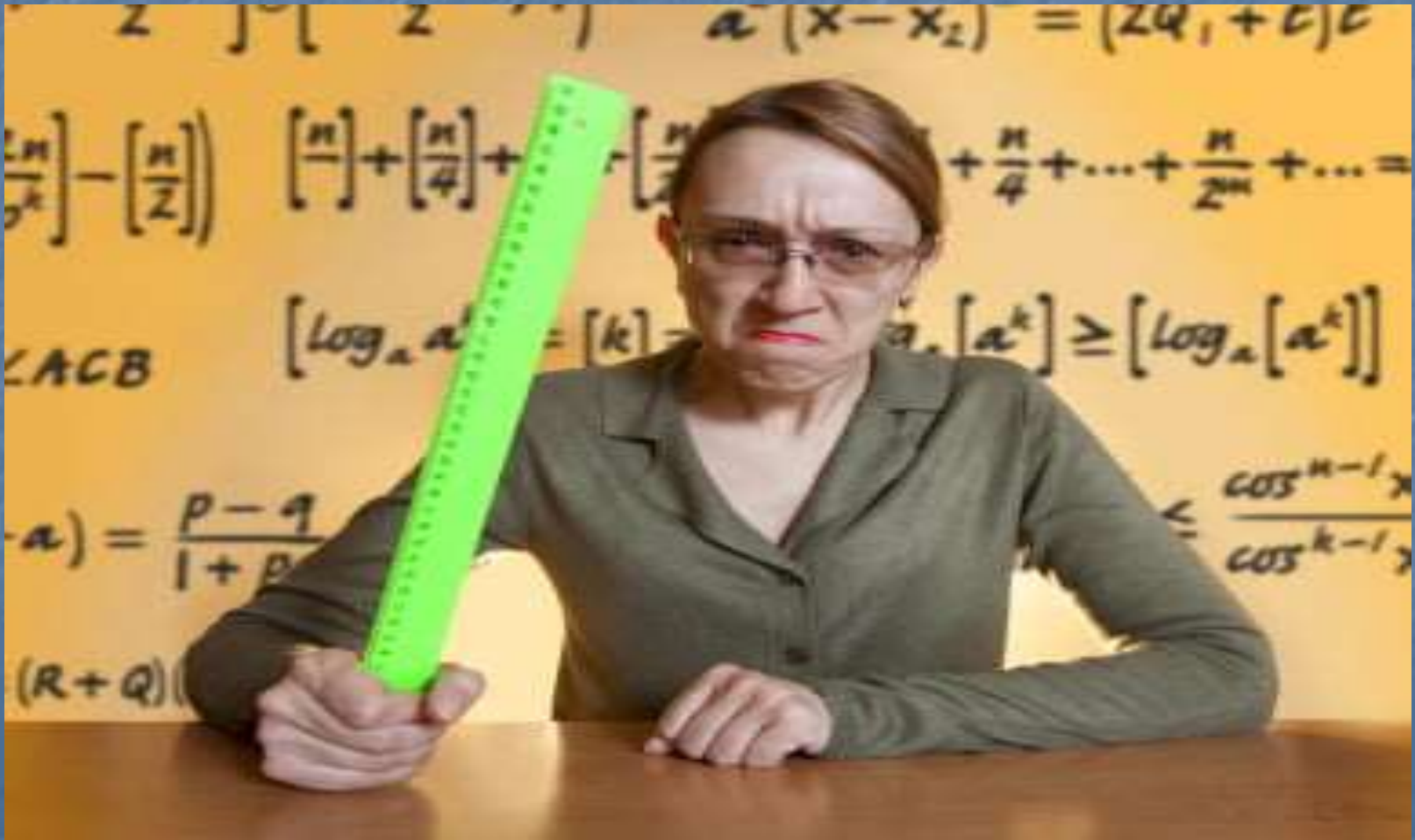

ПЕДАГОГІКА - наука, що вивчає процеси виховання, навчання і розвитку особистості.

Навчання — цілеспрямована взаємодія вчителя й учнів, у процесі якої засвоюються знання, формуються уміння й навички.

Розвиток - процес кількісних та якісних змін в організмі людини, вдосконалення її фізичних та духовних сил під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих чинників, серед яких найважливішими є цілеспрямоване виховання й навчання.

by RaMiL on DEMOTIVATORS.SU

**КАЖДЫЙ ПРЕДМЕТ
ПО-СВОЕМУ ИНТЕРЕСЕН**

Виховання — спеціально організований процес, що передбачає формування певних якостей особистості, процес управління її розвитком, який відбувається через взаємодію вихователя і виховуваного.

СИСТЕМА ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК

Загальна педагогіка. Вивчає і формулює принципи, форми і методи навчання й виховання, які є загальними для всіх вікових груп та навчально-виховних закладів.

Вікова педагогіка. Вивчає закономірності виховання й навчання, організаційні форми й методи навчально-виховного процесу стосовно різних вікових груп..

Професійна педагогіка. Досліджує і розробляє питання підготовки фахівців для різних галузей народного господарства.

Спеціальна педагогіка (дефектологія). Вивчає проблеми і розробляє методи виховання, навчання та освіти дітей з різними фізичними або психічними вадами.

Історія педагогіки. Висвітлює процес розвитку теорії та практики навчання й виховання в різні історичні епохи, різних країн і народів.

Методики викладання окремих предметів. Вивчають закономірності викладання і вивчення конкретних навчальних дисциплін у закладах освіти різних типів.

Шкільна гігієна. Вивчає і визначає санітарно-гігієнічні умови життя учнів, організацію навчального процесу залежно від віку, стану здоров'я.

Порівняльна педагогіка. Порівнює системи народної освіти різних країн.

Галузеві педагогіки. До них належать спортивна, авіаційна, військова, інженерна, медична, культурно-освітня; педагогіка виправно-трудової системи, педагогіка підвищення кваліфікації та перекваліфікації спеціалістів, робітничих кадрів.

Соціальна педагогіка. Вивчає закономірності й механізми становлення і розвитку особистості в процесі здобуття освіти і виховання у різних соціальних інститутах, а також соціально орієнтовану діяльність освітніх, наукових, культурних та інших закладів, установ і соціальних служб, які сприяють формуванню соціальної активності дітей та молоді в процесі вирішення суспільних, політичних, економічних та інших проблем суспільства

Педагогіка вищої школи - галузь педагогічної науки, яка вивчає педагогічні закономірності й засоби організації та здійснення освітнього процесу (самоосвіти), навчання, виховання (самовиховання), розвитку (саморозвитку) і професійної підготовки студентів (слухачів) до певного виду діяльності й суспільного життя.

ПСИХОЛОГІЯ

Психологія - це наука про закономірності формування і розвитку психіки як особливої форми життєдіяльності.

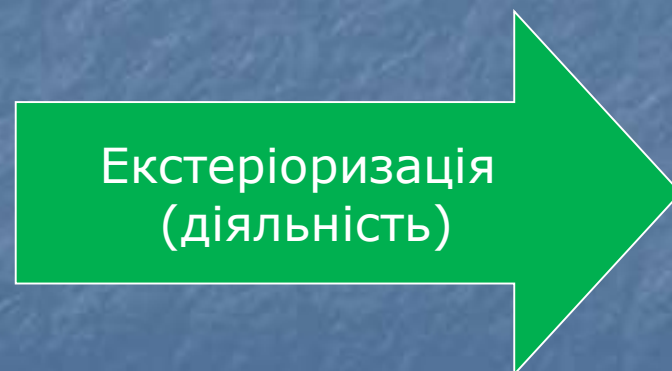
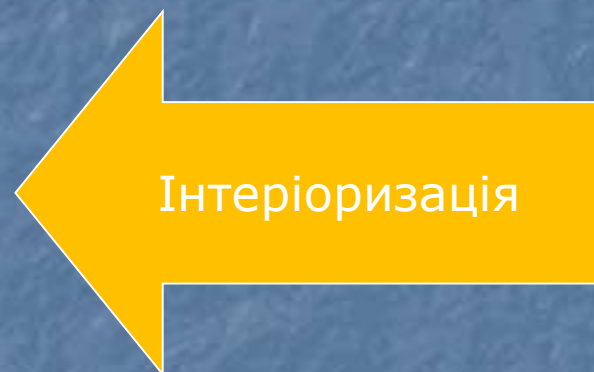
Психіка (від грец. *Psychikos* - душевний) - системне властивість високоорганізованої матерії, що полягає в активному відображенні суб'єктом об'єктивного світу, в побудові суб'єктом не відчужуваної від нього картини цього світу і саморегуляції на цій основі своєї поведінки і діяльності.

Психічне відображення - здатність суб'єкта з різним ступенем адекватності відтворювати ознаки, структурні характеристики і відносини; здатність до побудови сенсорних і розумових образів реальності, що дозволяють відтворювати її просторово-часові і причинні зв'язки, надаючи поведінки адаптивний і активний характер.

ПСИХОЛОГІЯ

Як функціонує людина

Чому люди взаємодіють

СИСТЕМА ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК

Розрізняють психологію:

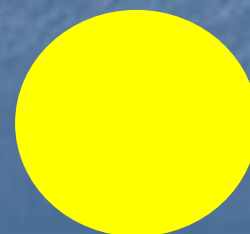
- Загальну;
- Вікову;
- Педагогічну;
- Соціальну;
- Генетичну;
- Інженерну;
- Військову;
- Медичну;
- Юридичну;
- Спортивну;
- Зоопсихологію;
- Психологію праці;
- Мистецтва;
- Патопсихологію.

Психологія вищої школи вивчає закономірності функціонування психіки студента як суб'єкта навчально-професійної діяльності та закономірності науково-педагогічної діяльності викладача, а також соціально-психологічні особливості професійно-педагогічного спілкування та взаємин викладачів і студентів.)

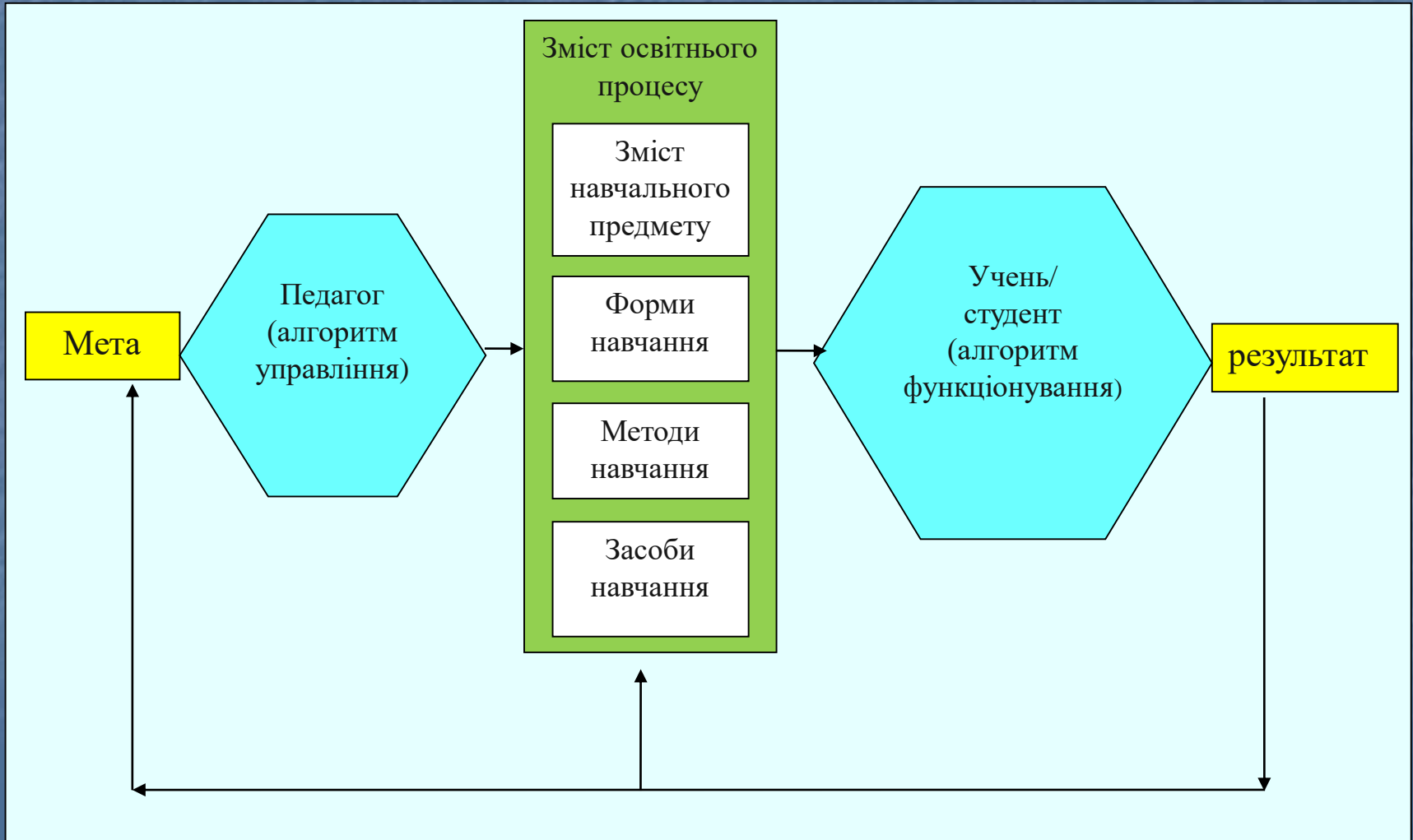

Два золотых правила психотерапии.
Правило первое.
Мелкие тревоги — это пустяк.
Правило второе.
Все тревоги — мелкие.

**Шановні колеги, вітаю
вас з Всесвітнім днем
вчителя!**

Модель освітнього процесу

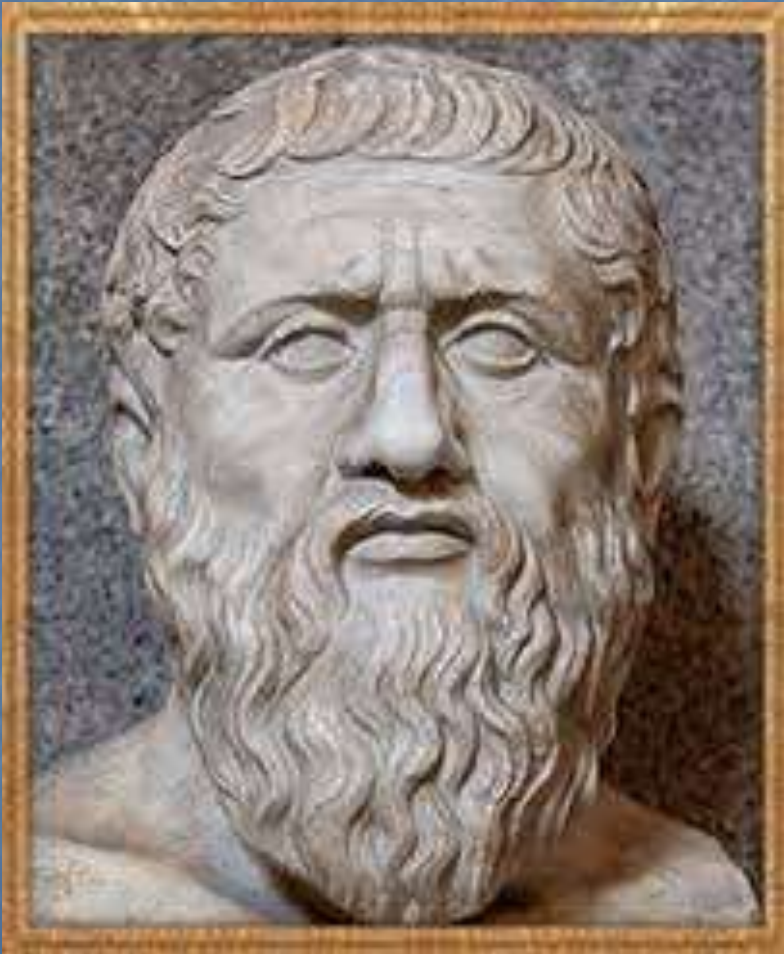

Основні етапи генези освітньої діяльності вищих навчальних закладів

Доуніверситетський етап (до XI ст.)

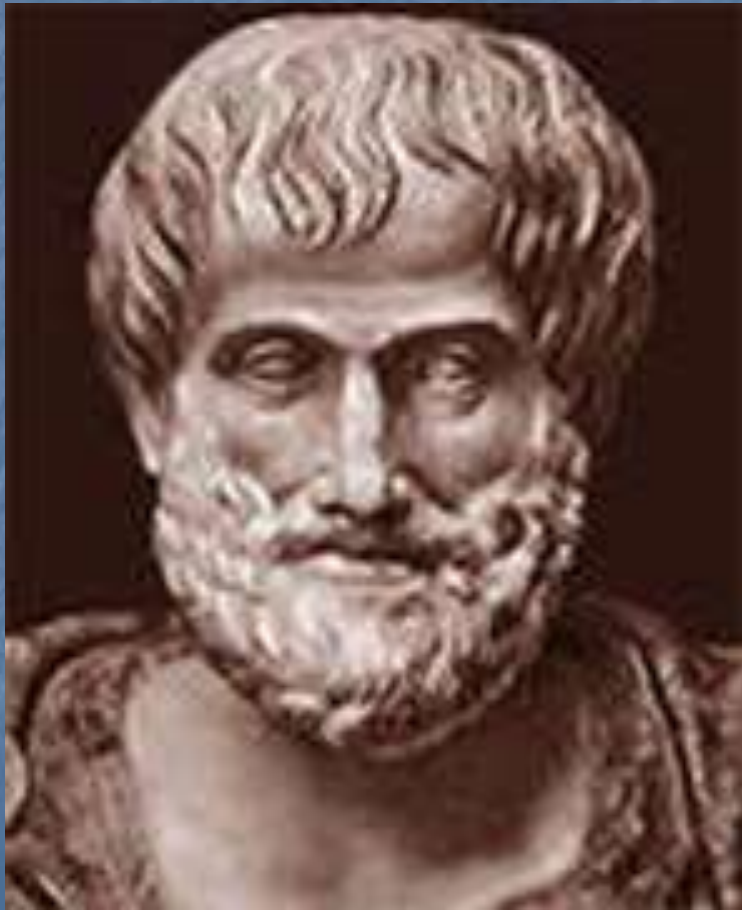
- 1. Розподілення педагогічної діяльності відповідно до суб'єктів навчального простору: диференціація освіти залежно від віку учнів.
- 2. Формування теоретичних засад професійної педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах.
- 3. Набуття вищою школою класового і станового характеру.

Платон (427–347 рр. до н. е.)

- Розрізняв освіту елементарну, середню (загальноосвітню) і вищу.
- У своєму творі “Держава” (374 р. до н. е.) останній ступінь він поділив ще на два рівні:
- нижчий – від 21 року до 30 років і вищий – від 30 до 35 років.
- А заснована ним у 387 році до н. е. філософська школа – академія – була прообразом вищого навчального закладу.

Аристотель (384–322 рр. до н.е.)

- Засновник першого ліцею (334 р. до н.е.) – навчального закладу університетського типу, в якому, крім лекцій і бесід, велись дослідження наукового характеру. Аристотель залишив після себе трактати – лекторські конспекти, які в епоху Середньовіччя відігравали роль підручників.

Імператор Марк Аврелій (121–180)

- У 176 об'єднав чотири філософські школи в одну і встановив заробітну платню викладачам.
- Таким чином представники влади починають розуміти роль освіти, а також те, що, оплачуючи працю викладачів, вони дістають право вимагати викладання тих ідей, які їм необхідні.

Становлення університетської освіти

- **Університет** – це вільна корпорація викладачів і учнів (universitas magistrorum et scholarium studii).
- **Перші європейські університети:**
- Болонський в Італії і Саламанський в Іспанії (XI ст.), Паризький (згодом – Сорбонна) у Франції (XII ст.), Кембриджський і Оксфордський у Великобританії (XIII ст.),
- Празький у Чехії та Краківський у Польщі (XIV ст.).
- У 1530 р. у світі нараховувалось 62 університети. Хоча першим “класичним університетом” прийнято вважати Берлінський університет, відкритий у 1810 р.
- **Основна ідея університету концентрувала в собі три функції: освітню, дослідницьку і культурно-виховну**

Ян Амос Коменський (1592-1670)

Вітчизняна вища школа

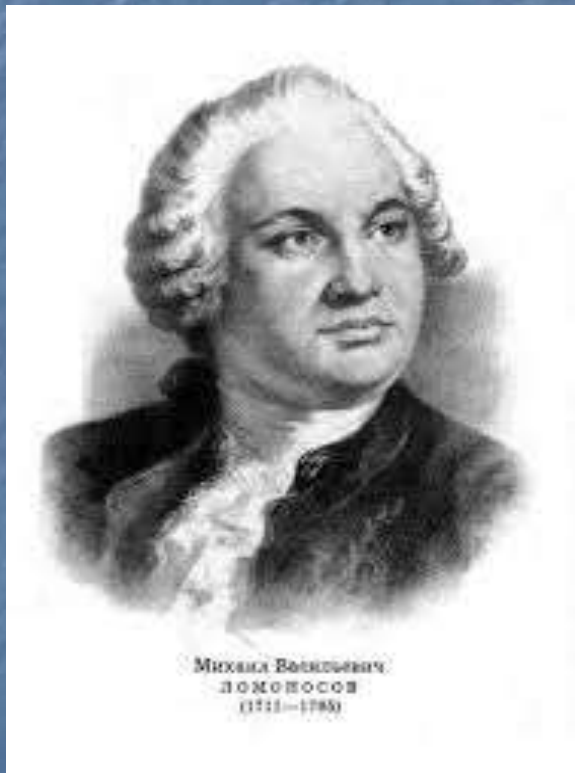
Острозька академія (1576–1636)

Києво-Могилянська академія (1632–
1817)

Гетьман України **Кирило Розумовський**
(роки правління 1750-1764) вживав
заходів, щоб заснувати у Батурині
університет.

Робота над проектом була завершена у
1760 р. Хоча проект залишився
нереалізованим, він має певну історичну
цінність як спроба створення першої
світської вищої школи.

М.В. Ломоносов (1711–1765)

- Високо оцінював роль праці педагога, вважав її своїм професійним обов'язком.
- виступав за фундаментальну підготовку вітчизняних педагогічних кадрів, які мають повністю замінити іноземців Є автором “штатів і регламенту” для академічного університету і гімназії.
- Йому належить перша вітчизняна програма університетської освіти (1755).

Ж.-А. Кондорсе (1743–1794)

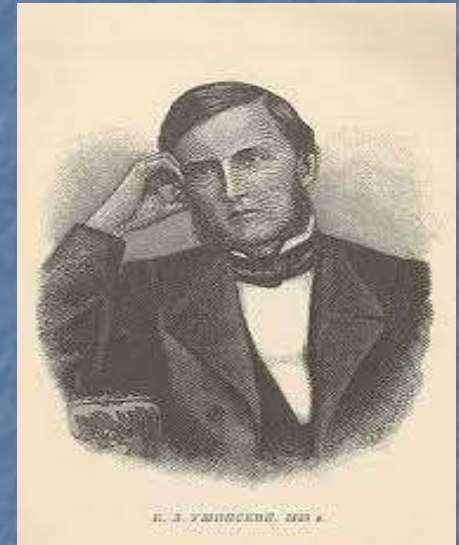
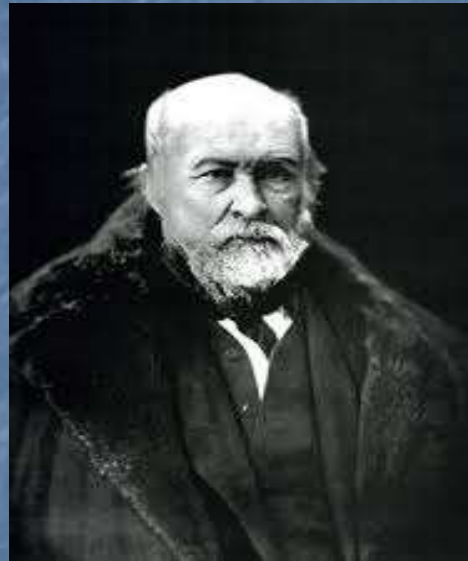
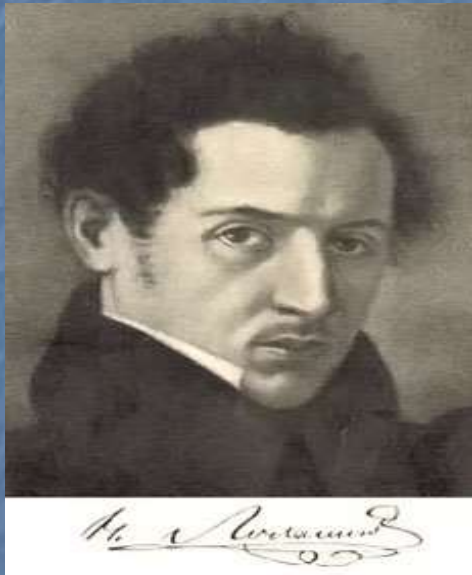

- “Закон безперервності освіти” (1792) який базувався на двох положеннях:
- постійній зміні навколишньої дійсності (природної, виробничої, технологічної, соціальної) та постійному прагненні людини до саморозвитку і самовдосконалення.

М.І. Лобачевський (1792-1856)

М.І. Пирогов (1810–1881),

К.Л.Ушинський 1824-1871

- Вказували на необхідність поєднання наукової та педагогічної діяльності, активізації самостійної роботи студентів у системі професійної підготовки, "тоді б не виходили з університетів такі кандидати, які, просидівши в університеті чотири роки, не прочитали жодної книжки з предметів свого факультету й винесли з університету лише знання професорських записок"

Закон України «Про вищу освіту» (2014)

Стаття 11. Система вищої освіти

- 1. Систему вищої освіти становлять:
 - 1) вищі навчальні заклади всіх форм власності;
 - 2) рівні та ступені (кваліфікації) вищої освіти;
 - 3) галузі знань і спеціальності;
 - 4) освітні та наукові програми;
 - 5) стандарти освітньої діяльності та стандарти вищої освіти;
 - 6) органи, що здійснюють управління у сфері вищої освіти;
 - 7) учасники освітнього процесу.

ВИЩІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ

Стаття 28. Типи вищих навчальних закладів

- **університет** – багатогалузевий або галузевий вищий навчальний заклад, що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (у тому числі доктора філософії);
- **академія, інститут** - галузевий вищий навчальний заклад, що провадить інноваційну освітню діяльність, пов'язану з наданням вищої освіти на першому і другому рівнях за однією чи кількома галузями знань;
- **коледж** - галузевий вищий навчальний заклад або структурний підрозділ університету, академії чи інституту, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям ступенів молодшого бакалавра та/або бакалавра.

Стаття 5. Рівні та ступені вищої освіти

- **1. Рівні вищої освіти:**
- початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти;
- перший (бакалаврський) рівень;
- другий (магістерський) рівень;
- третій (освітньо-науковий) рівень;
- науковий рівень.
- **2. Присуджуються ступені вищої освіти:**
- 1) молодший бакалавр;
- 2) бакалавр;
- 3) магістр;
- 4) доктор філософії;
- 5) доктор наук.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 07 липня 2021 р. № 762

Київ

Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти

Кабінет Міністрів України постановляє:

Внести зміни до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 (Офіційний вісник України, 2015 р., № 38, ст. 1147; 2016 р., № 79, ст. 2647; 2017 р., № 14, ст. 398), виклавши його в редакції, що додається.

Прем'єр-міністр України

Д. ШМИГАЛЬ

ПЕРЕЛІК
галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється
підготовка здобувачів вищої освіти

Шифр і найменування галузі знань*	Код і найменування спеціальності	Код і найменування відповідної деталізованої галузі за Міжнародною стандартною класифікацією освіти	
01 Освіта/Педагогіка	011 Освітні, педагогічні науки	0111	Education science
02 Культура і мистецтво	021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво	0211	Audio-visual techniques and media production
03 Гуманітарні науки	031 Релігієзнавство	0221	Religion and theology
04 Богослов'я	041 Богослов'я	0221	Religion and theology
05 Соціальні та поведінкові науки	051 Економіка	0311	Economics
	052 Політологія	0312	Political sciences and civics
	053 Психологія	0313	Psychology

Приблизний алгоритм розробки стандартів

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

18 03 20 21 р.

м. Київ

№ 328

Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 033 «Філософія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти

На виконання частини шостої статті 10, підпункту 16 частини першої статті 13 Закону України «Про вищу освіту», підпункту 12 пункту 4 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 з урахуванням Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2016 року № 600 (в редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30 квітня 2020 року № 584),

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити стандарт вищої освіти за спеціальністю 033 «Філософія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, що додається.
2. Установити, що стандарт вищої освіти, затверджений пунктом 1 цього наказу, вводиться в дію з 2021/2022 навчального року.
3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра з питань європейської інтеграції Вітренка А.

Міністр

Сергій ШКАРЛІЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства
освіти і науки України
від 18.03.2021 р. № 328

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Другий (магістерський) рівень
(назва рівня вищої освіти)

СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Магістр
(назва ступеня вищої освіти)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 03 «Гуманітарні науки»
(шифр та назва галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 033 «Філософія»
(код та найменування спеціальності)

Видання офіційне

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

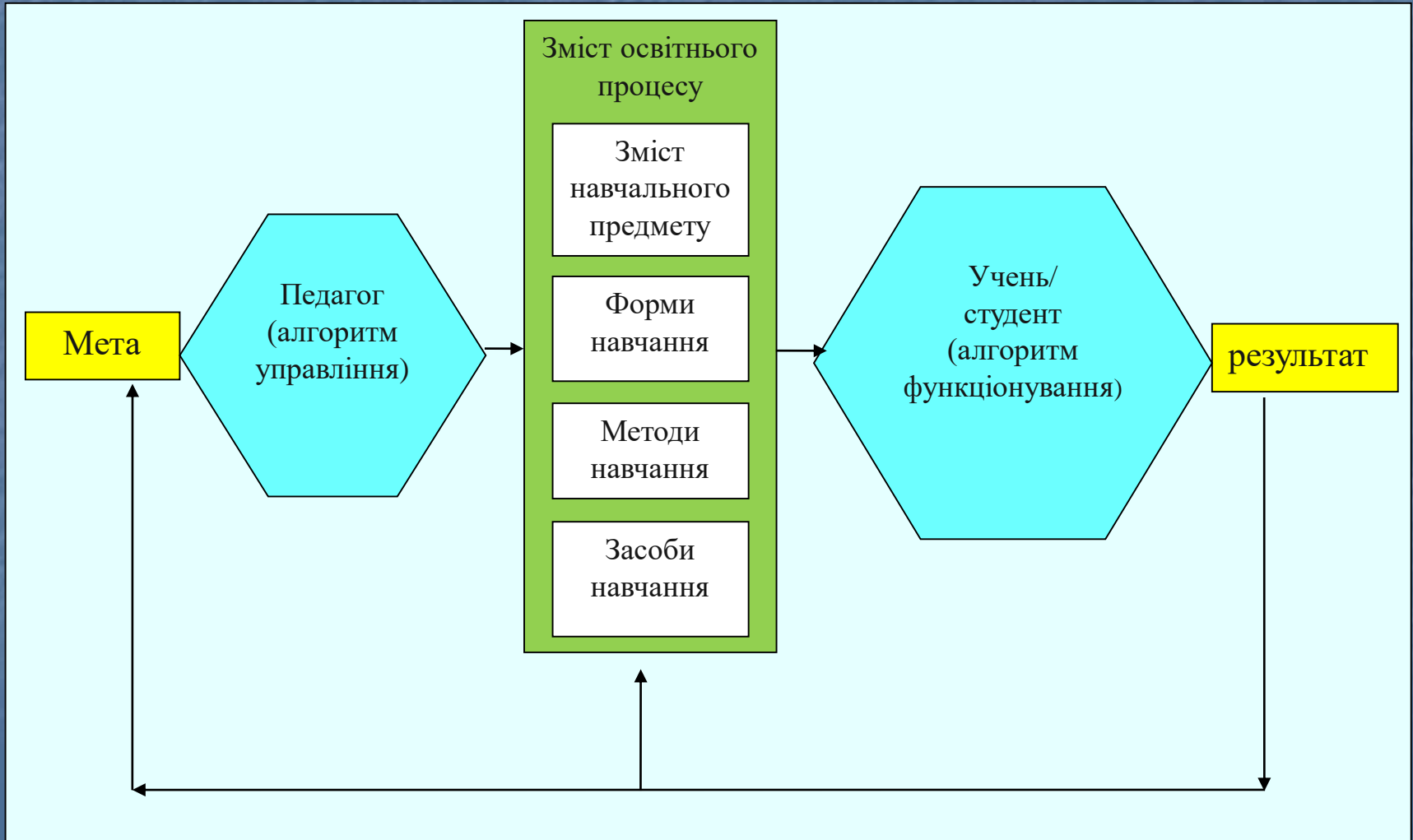
**Київ
2021**

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Ступінь вищої освіти	Магістр
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	033 Філософія
Форми здобуття освіти	Денна, заочна
Освітня (і) кваліфікація(ї)	Магістр філософії за спеціалізацією (за наявності)
Професійна(і) кваліфікації	
Кваліфікація в дипломі	Ступінь вищої освіти – магістр Спеціальність – Філософія Спеціалізація – (вказати назву за наявності)
Опис предметної області	<i>Об'єкти вивчення та діяльності</i> філософа є вчення і концепції філософії в їх історичному розвитку та системно-теоретичному <i>Цілі навчання</i> – підготовка фахівців з філософії, які володіють сучасними теоретичними знаннями та практичними навичками, <i>Теоретичний зміст предметної області</i> становить комплекс ідей, понять, категорій, теорій, концепцій, принципів, методів <i>Методи, методики та технології</i> : комплекс філософських та міждисциплінарних методів, методологічні підходи сучасної, поширення та презентації результатів досліджень. <i>Інструментарій та обладнання</i> : сучасне інформаційно-комунікаційне обладнання, інформаційні засоби, що
Академічні права випускників	Можливість навчання за програмою третього освітньо-наукового рівня (доктор філософії) вищої освіти. Набуття додаткових кваліфікацій у системі освіти дорослих.

Закон України «Про вищу освіту» (2014)

- Стаття 10. Стандарти вищої освіти
- Стаття 44. Умови прийому на навчання до вищих навчальних закладів
- Стаття 47. Освітній процес
- Стаття 49. Форми навчання у вищих навчальних закладах
- Стаття 50. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять
- Стаття 52. Категорії учасників освітнього процесу
- Стаття 53. Науково-педагогічні, педагогічні та наукові працівники вищих навчальних закладів
- Стаття 54. Вчені звання наукових і науково-педагогічних працівників
- Стаття 55. Основні посади наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищих навчальних закладів та порядок їх заміщення
- Стаття 56. Робочий час науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників

Модель освітнього процесу

Дидактика (грец. didaktikos – повчальний) вищої школи – галузь педагогіки, спрямована на вивчення і розкриття теоретичних основ організації процесу навчання (закономірностей, принципів, методів, форм навчання), а також на пошук і розроблення нових принципів, стратегій, методик, технологій і систем навчання.

Відповідає на питання: Кого вчити? Де? Як?

Закономірності навчання – об'єктивно існуючі, стійкі, необхідні й суттєві зв'язки між педагогічними явищами, процесами, окремими компонентами педагогічного процесу, які повторюються.

Закономірності

```
graph TD; A[Закономірності] --> B[обумовлені соціальними умовами]; A --> C[обумовлені природою людини]; A --> D[обумовлені суттю виховання, навчання, освіти, розвитком особистості];
```

обумовлені соціальними умовами
(залежність педагогічного процесу від суспільних потреб і умов: цілі, завдання тощо)

обумовлені природою людини (визначальна роль діяльності і спілкування у формуванні особистості, залежність результатів від індивідуальних, статевих особливостей)

обумовлені суттю виховання, навчання, освіти, розвитком особистості (взаємозв'язок між педагогічним впливом, взаємодією й активною діяльністю індивіда)

ФОРМУЛА ДИДАКТИЧНОГО ПРОЦЕСУ

$$ДП = Ау + Аф + М, \text{ де}$$

ДП-дидактичний процес, процес навчання

Ау – алгоритм управління, діяльність
викладача

Аф – алгоритм функціонування, навчальна
діяльність студента

М- мотиваці

Принципи навчання - визначена система вихідних, основних дидактичних вимог, установок до процесу навчання, виконання яких забезпечує ефективність практичної діяльності.

Систематичності й системності

Забезпечення єдності освітніх, розвивальних і виховних функцій

Професійної спрямованості

Науковості

Доступності нарощуваних труднощів

Індивідуального підходу до студентів

Свідомості, активності й самостійності студентів

наочності

Моделі освітнього процесу та їх парадигмальне оформлення

- **1. Авторитарно-імперативна й гуманна педагогіка (за Ш.О. Амонашвілі):**
- **авторитарно-імперативна педагогіка** - підкорення життя учня освітнім завданням. Педагог “диктує” учню все його життя. Жорстка дисципліна. Домінування особистості педагога над учнем. Орієнтація не на особистість, а на зовнішні цілі освіти;
- **гуманна педагогіка** – створює умови для реалізації природи особистості. Взаємодія на основі взаємоповаги й розуміння. Орієнтація на особистість учня.

Моделі освітнього процесу та їх парадигмальне оформлення

- **2. Когнітивна і особистісна педагогіка (за Є.А.Ямбургом):**
- **когнітивна педагогіка** – центрація на інтелектуальному розвитку. Як негативний прояв – формування знань, умінь та навичок;
- **особистісна педагогіка** – особистість сама має з допомогою педагога визначити, що їй потрібно, вибрати шлях до освіти й досягти високих показників.

Моделі освітнього процесу та їх парадигмальне оформлення

- **3. Педагогіка традиції, науково-технічна та гуманітарна парадигми (за І.О. Колесніковою):**
- **педагогіка традиції** – орієнтація на соціальні норми, які сформувалися традиційно в історії розвитку суспільства: учень підкоряється вчителю повністю та пізнає істину;
- **науково-технічна**, яка базується на науково доведеному знанні. Вчитель завжди виступає носієм еталонного знання та поведінки;
- **гуманітарна парадигма**, в основі якої лежить прагнення людини проникнути в суб'єктивний світ. Головна цінність – людина, її внутрішній світ. Вчитель і учень рівні в пошуку істини.

Моделі освітнього процесу та їх парадигмальне оформлення

- **4. Природничонаукова, технократична, гуманістична, езотерична й поліфонічна педагогіки (за О.Г. Прикутою):**
- природничонаукову парадигма – істинні ті знання, які перевірені практикою. Педагогічний процес базується на суб'єкт-об'єктних відношеннях які побудовані на вивченні;
- **технократична** – суб'єкт-об'єктні відношення, в основі яких лежить “виготовлення” об'єкта за заданими характеристикам;
- **гуманістична** педагогіка, яка базується на суб'єкт-суб'єктному відношенні. Істинне те, що є основою для самовизначення суб'єкта;
- **езотерична** педагогіка, базується на об'єкт-об'єктних відносинах: вчитель трансформує, описує; учень – сприймає, рефлексує;
- **поліфонічна** – паралельність у відносинах симфонічних особистостей, які активно діють в педагогічному просторі.

Педагогічна система

(Г.К.Селевко)

Загальнодержавне замовлення

Абітурієнт

Учень
Мета навчання
Зміст навчання

Дидактичний процес
Педагог або ТЗ
Організаційний процес

Випускник

Дидактичне завдання

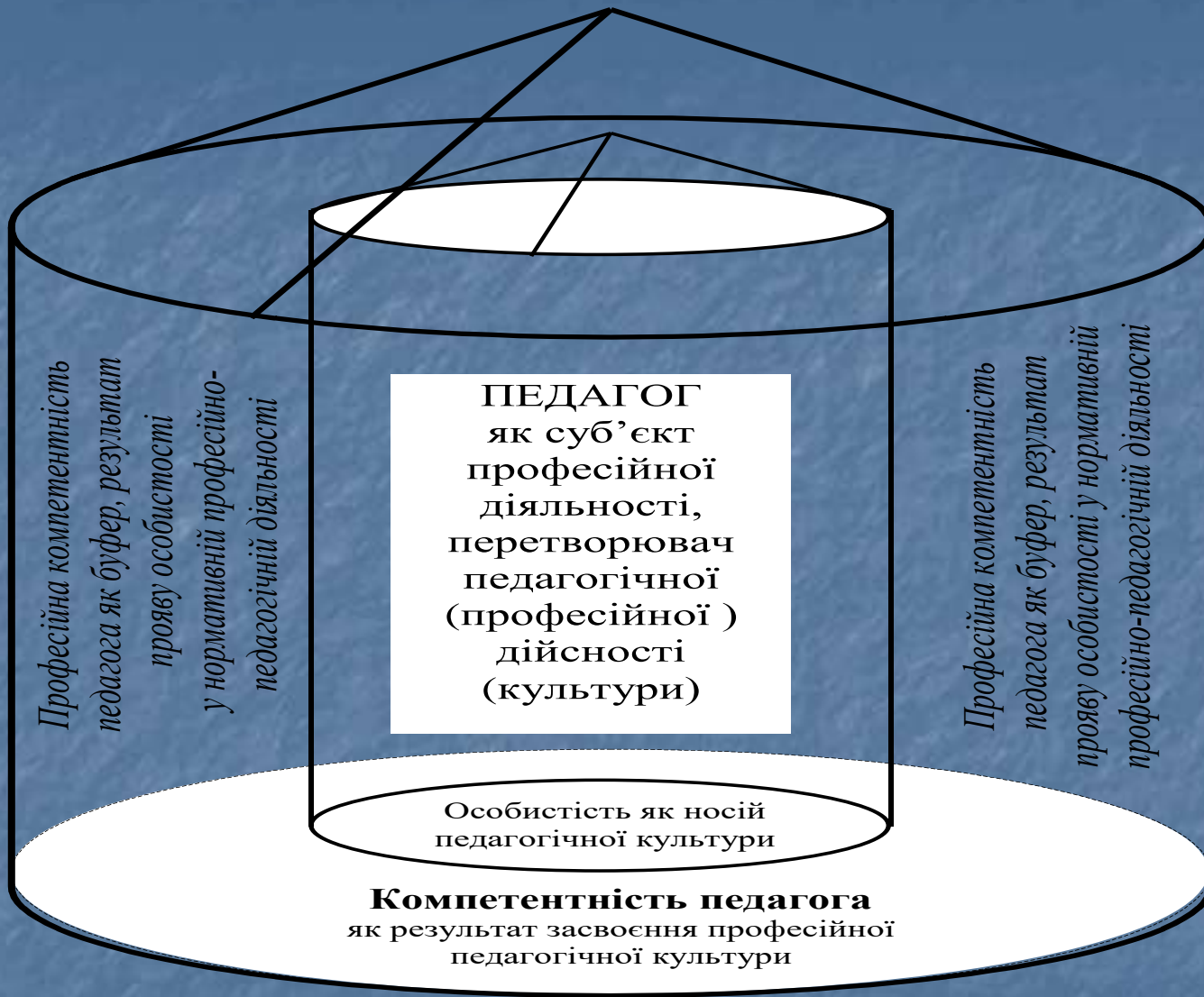
Технологія навчання

Психолого-педагогічні особливості професійної діяльності викладача закладу вищої освіти

Гура О.І.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА
КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ТЕОРЕТИКО-
МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ: МОНОГРАФІЯ. –
ЗАПОРІЖЖЯ: ГУ “ЗІДМУ”, 2006. – 332 С.

ISBN 966-8227-62-X

**УМОВИ ТА ФАКТОРИ ПРОФЕСІЙНОГО
СЕРЕДОВИЩА**

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА

інтеграції досвіду, теоретичних знань,
практичних умінь і значущих
особистісних властивостей, що
зумовлюють готовність до актуального
виконання педагогічної діяльності.

Особливості ПК

- визначає нормативний рівень вимог до викладача вищого навчального закладу як суб'єкта професійної діяльності;
- є готовністю до виконання професійних функцій;
- виявляється в діяльності і не може бути ізольованою від конкретних її умов;
- має тісний змістовний та функціональний взаємозв'язок з психолого-педагогічними категоріями, що виявляються в професійній діяльності і характеризують педагога як її суб'єкта;
- базується на діяльнісно-рольових (знання, вміння, навички) та особистісних компонентах (індивідуально-психологічні особливості, властивості тощо).

Структура ПК

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА

```
graph TD; A[ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА] --> B[Діяльнісно-рольові характеристики:]; A --> C[Суб'єктивно-діяльнісні характеристики:]; B --> B1[• професійні знання]; B --> B2[• професійні вміння]; B --> B3[• професійні навички]; C --> C1[• індивідуально-психологічні особливості]; C --> C2[• професійна позиція]; C --> C3[• акмеологічні інваріанти];
```

Діяльнісно-рольові
характеристики:

- професійні знання;
- професійні вміння;
- професійні навички

Суб'єктивно-діяльнісні
характеристики:

- індивідуально-психологічні особливості;
- професійна позиція;
- акмеологічні інваріанти

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА

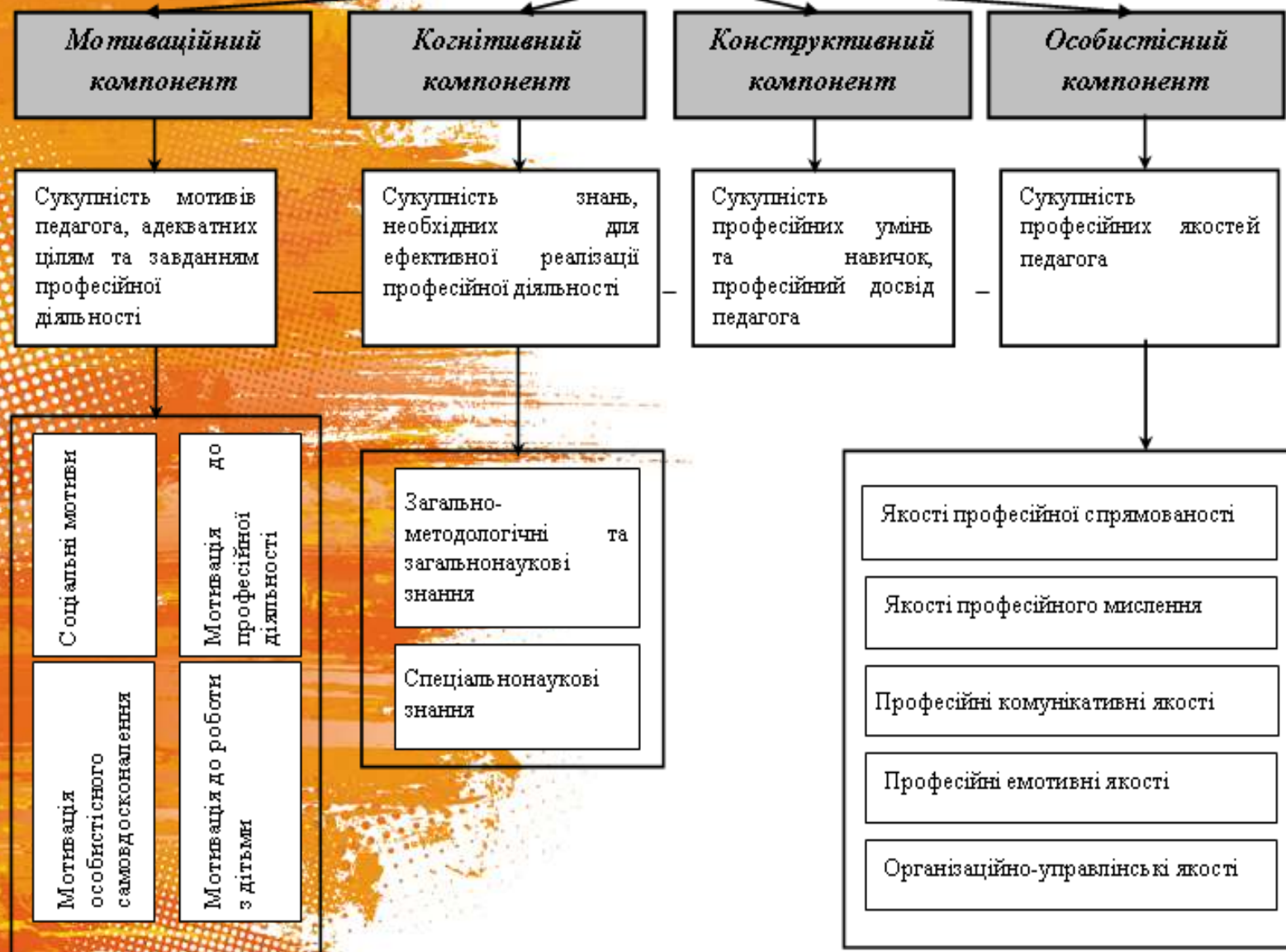

Рис. 1. Модель професійної компетентності педагога

ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ ПЕДАГОГА

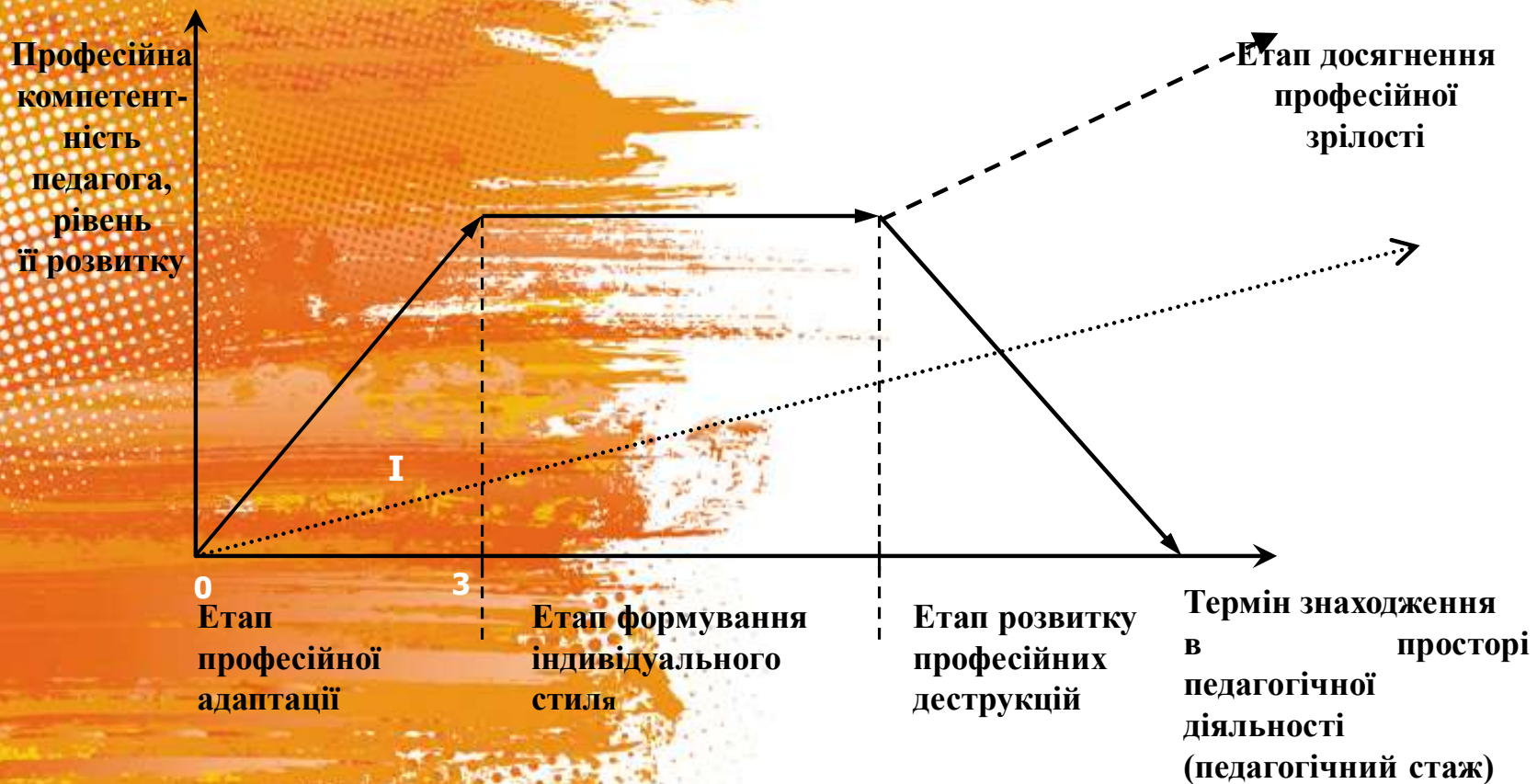
Підсистеми

Професійного мислення	Професійної спрямованості	Експресивна	Організаційно-управлінська	Комунікативна
Властивості/здібності, що виявляються				
Аналітико-конструктивний склад Самостійність мислення Гнучкість Відкритий тип пізнавального ставлення Альтернативність мислення Позитивна спрямованість мислення Динамічність Критичність мислення Продуктивність Креативність Спостережливість Проникливість Прогностичність Рефлексивність Системність мислення	Принциповість Високий рівень професійної мотивації Адекватна самооцінка Адекватний рівень домагань Цілеспрямованість Гуманістична спрямованість Ідейна переконаність Соціальна відповідальність Моральна стійкість Об'єктивність Позитивне ставлення до самого себе „Педагогічний оптимізм” Особистісне та професійне сумління	Емоційно-вольова стабільність Фрустраційна толерантність Оптимістичність Емоційна сприйнятливість Витримка Самоконтроль Психологічна стійкість Загальна адаптивність	Відповідальність Вимогливість Працездатність Ініціативність Організованість Розпорядливість Наполегливість Самостійність Демократичність Прагнення до саморегуляції (самоконтролю, самокорекції, самокомпенсації)	Контактність Комунікабельність Емпатійність Терпимість Децентричність Тактовність Толерантність Почуття гумору Неконфліктність Прийняття агресії Культура невербальної поведінки

ПОКАЗНИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ НЕПРИДАТНОСТІ ПЕДАГОГА

- 1. Психічне нездоров'я; загострення хронічної соматичної хвороби; значний фізичний недолік**
- 2. Низький рівень IQ (нижче 90 б.); низький рівень рефлексивності; когнітивна закритість**
- 3. Неадекватна самооцінка**
- 4. Дуже високий рівень особистісної тривожності**
- 5. Аутистичність (неконтактність, закритість)**
- 6. Емоційна нестабільність, агресивність**
- 7. Нездатність «працювати» з агресією інших**
- 8. Низька стресостійкість**
- 9. Прагматична спрямованість**
- 10. Низький рівень вольової саморегуляції (невміння організувати себе)**

ЕТАПИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА

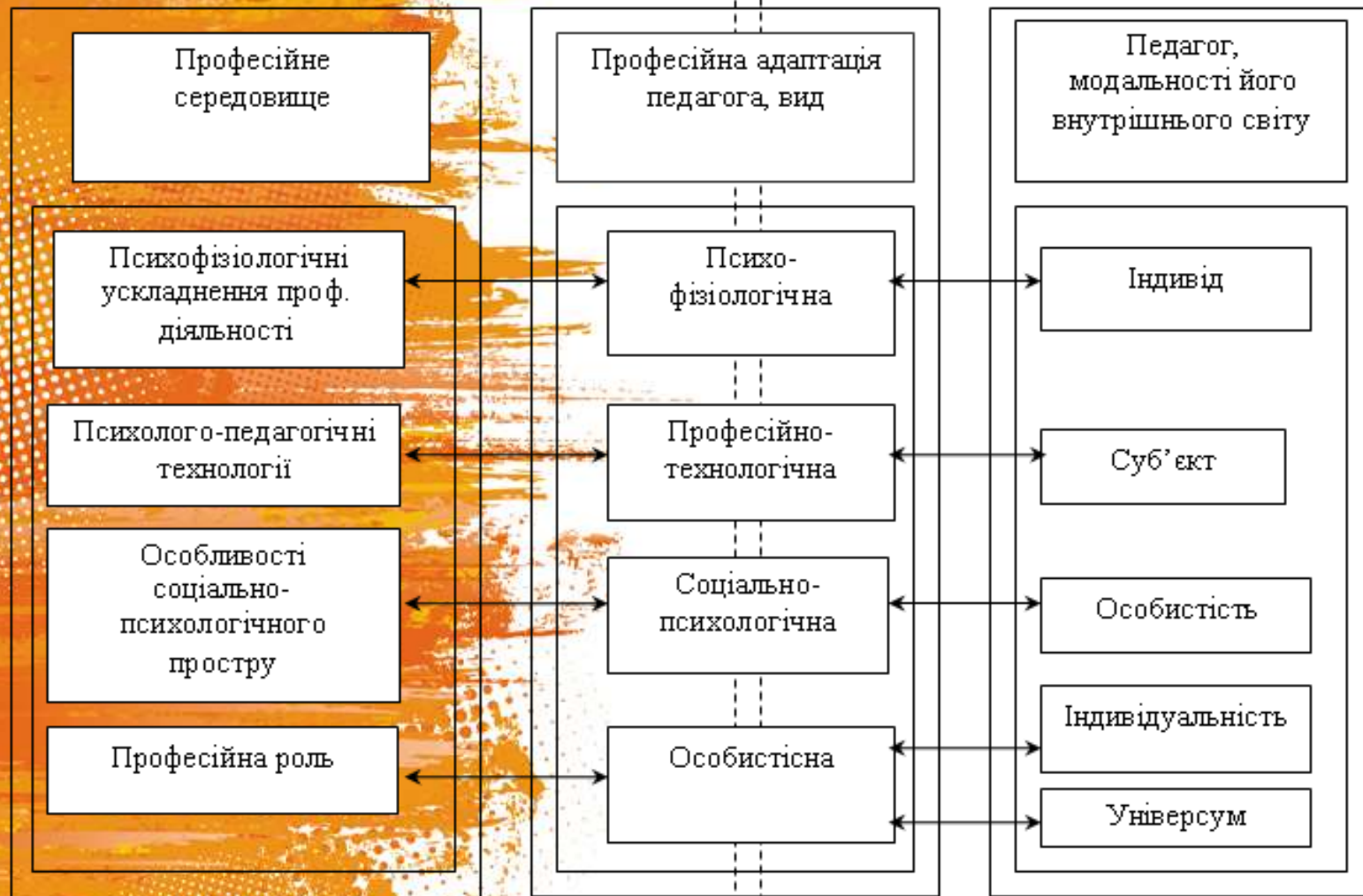

АДАПТАЦІЯ – пристосування органів чуття до особливостей діючих на них стимулів з метою їх найкращого сприйняття і захисту рецепторів від перевантажень; психічне явище, що виявляється у перебудові динамічного стереотипу особистості відповідно до нових вимог навколишнього середовища.

ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ ПЕДАГОГА ВИЩОЇ ШКОЛИ – складний процес активної взаємодії особистості й професійного середовища; цілеспрямований, усвідомлений процес прийняття особистістю змісту професійної педагогічної діяльності, що найбільшою мірою забезпечує ефективність науково-педагогічної діяльності, збереження психоемоційного здоров'я особистості та особистісну задоволеність професійною самореалізацією

Об'єктивні чинники

Суб'єктивні чинники

КРИТЕРІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТОВАНOSTІ ПЕДАГОГА :

1) задоволення власною професійною діяльністю як:

- задоволення самим процесом професійної діяльності, що спричиняється відповідністю індивідуально-психологічних та професійних особливостей педагога тим вимогам, які висуває професія;
- задоволення результатами своєї професійної діяльності;
- задоволення психологічним мікрокліматом педагогічного колективу;
- відчуття повноти особистості, коли ти і твоя праця потрібні іншим;

2) усвідомлення суспільного престижу професії;

3) відносне задоволення рівнем оплати праці;

4) професійна стійкість, яка характеризує закріплення педагога в межах даної професійної групи, його намір продовжувати працювати за даною професією і навіть в одному і тому вищому навчальному закладі.

ТИПИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ СТИЛІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ

За характером професійної діяльності:

- 1) емоційно-імпровізаційний;
- 2) емоційно-методичний;
- 3) розсудливо-імпровізаційний
- 4) розсудливо-методичний.

За характером професійного спілкування:

- 1) авторитарний;
- 2) ліберальний;
- 3) демократичний.

ХАРАКТЕРИСТИКИ ОПТИМАЛЬНОГО ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

- 1) адаптивність – здатність адекватно пристосовуватися до нової професійної ситуації;
- 2) гнучкість – використання того чи іншого способу реалізації діяльності залежно від наявних можливостей педагога, учнів та чинників освітнього середовища;
- 3) соціальна зорієнтованість соціальна відповідальність перед суспільством;
- 4) інноваційність – постійний пошук та оволодіння новими способами професійної діяльності;
- 5) прогностичність – передбачення і попередження негативного впливу на професійну діяльність та створення комфортних умов для успішної її реалізації;
- 6) презентативність – представленість індивідуального Я, його самовизначеність;
- 7) гуманістична спрямованість.

ПРОФЕСІЙНЕ З/ВИ ГОРАННЯ

ПРОФЕСІЙНЕ ЗГОРАННЯ – комплекс симптомів фізичного й емоційного виснаження, включаючи розвиток негативної самооцінки, негативного ставлення до роботи і втрату розуміння та співчуття стосовно іншої людини; реакція виснаження, що виникає на тлі стресу, викликаного міжособистісним спілкуванням.

ПРОФЕСІЙНІ ДЕСТРУКЦІЇ – негативні, такі, що порушують психічне та соматичне здоров'я, зміни особистості фахівця, сутність яких полягає у розширенні панування “Я професійного” у сфері діяльності “Я особистого”.

ПРОФЕСІЙНЕ ЗГОРЯННЯ ПЕДАГОГА

(синдром фізичного й емоційного виснаження, включаючи розвиток негативної самооцінки, негативного СТАЛВЕННЯ до роботи і втрату розуміння ТА співчуття до іншої людини)

- **Фізичні симптоми:** втома, почуття виснаження, надмірна сприйнятливність до змін показників зовнішнього середовища, головні болі, астенизація, розлад шлунково-кишкового тракту, надлишок чи недолік ваги, задишка, безсоння і т.д.
- **Поведінкові і психологічні симптоми:** відсутність позитивної мотивації професійної діяльності; негативні установки стосовно своєї роботи; зневажливе ставлення до виконання своїх обов'язків; зниження загальної працездатності; зниження рівня творчої активності; перевага почуття розчарування, образи, почуття провини, незатребуваності; легко виникаюче почуття гніву; підвищену дратівливість; ригідність психічних процесів; підвищене почуття відповідальності; відчуження; загальну негативну установку на життєві перспективи; збільшення обсягу вживання психостимуляторів (тютюн, кава, алкоголь, ліки).

ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗГОРЯННЯ — ПЕДАГОГА

- **Особистісні** (нетовариськість, сором'язливість, емоційна нестійкість, імпульсивність, реактивність і агресивність);
- **Рольові** (рольова конфліктність, рольова невизначеність);
- **Організаційні** (соціально-психологічний клімат, чіткість організаційної структури колективу, стиль керівництва, особливості розподілу функціональних обов'язків серед працівників та ін.)

Професійні захворювання педагогів

- 1 місце:** психічні захворювання (неврози, депресії);
- 2 місце:** захворювання мовного апарату;
- 3 місце:** захворювання серцево-судинної системи

Психологічні шляхи запобігання розвитку професійних деформацій та деструкцій педагогів

- **Опанування копінг-стратегіями:** розвиток релаксаційних навичок; вміння керувати власним часом через визначення основних цілей та завдань власної професійної діяльності на певний період; свідома організація дозвілля, створення умов для реалізації власного хобі; заняття спортом, здоровий спосіб життя;
- **Гармонізація соціально-психологічного клімату у колективі;**
- **Участь у роботі балінтовських груп, арттерапевтичних сесіях** (бібліотерапії, рисувальної терапії, кінотерапії, музикотерапії та ін.)

Психосоціальні стадії розвитку особистості (за Е.Еріксоном)

Стадії	Вік	Психосоціальна криза	Сильні якості особистості
1. Орально-сенсорна	0-1	Базальна довіра – базальна недовіра	Надія
2. Мязкво-анальна	1-3	Автономія-сором, сумніви	Сила волі
3. Локомоторно-генетальна	3-6	Ініціатива -пасивність, провина	Цілеспрямованість
4. Латентна	6-12	Працелюбивість -неповноцінність	Компетентність
5. Підліткова	12-19	Его-ідентичність – ролеве змішання, невизначеність	Вірність
6. Рання зрілість	20-25	Інтимність - ізоляція	Кохання
7. Середня зрілість	25-64	Продуктивність - застій	Творчість і турбота
8. Пізня зрілість	65 і більше	Его-інтеграція - відчай	Мудрість

Стадії	Вік	Психосоціальна криза	Сильні якості особистості
1. Орально-сенсорна	0-1	Базальна довіра – базальна недовіра	Надія

Стадії	Вік	Психосоціальна криза	Сильні якості особистості
2. Мязкво-анальна	1-3	Автономія-сором, сумніви	Сила волі

A close-up photograph of a baby with light brown hair and blue eyes, looking slightly to the right with a determined, almost grumpy expression. The baby is wearing a green and white long-sleeved shirt and is holding a fistful of sand in their right hand. The background is a blurred beach scene with sand and water.

**ТРЕНИРОВКА
СИЛЫ ВОЛИ**

- ЭТО ПРОСТО!

Стадії	Вік	Психосоціальна криза	Сильні якості особистості
3. Локомоторно-генетальна	3-6	Ініціатива - пасивність, провина	Ціле-спрямованість

Стадії	Вік	Психосоціальна криза	Сильні якості особистості
4. Латентна	6-12	Працелюбивість - неповноцінність	Компетентність

Стадії	Вік	Психосоціальна криза	Сильні якості особистості
5. Підліткова	12-19	Его-ідентичність – ролеве змішання, невизначеність	Вірність

Стадії	Вік	Психосоціальна криза	Сильні якості особистості
6. Рання зрілість	20-25	Інтимність - ізоляція	Кохання

Рання зрілість (Е. Еріксон)

Стадії	Вік	Психосоціальна криза	Сильні якості особистості
7. Середня зрілість	25-64	Продуктивність - застій	Творчість і турбота

Середній вік (Е. Еріксон)

25-65 – конфлікт між генеративністю і стагнацією

Стадії	Вік	Психосоціальна криза	Сильні якості особистості
8. Пізня зрілість	65 і більше	Его-інтеграція - відчай	Мудрість

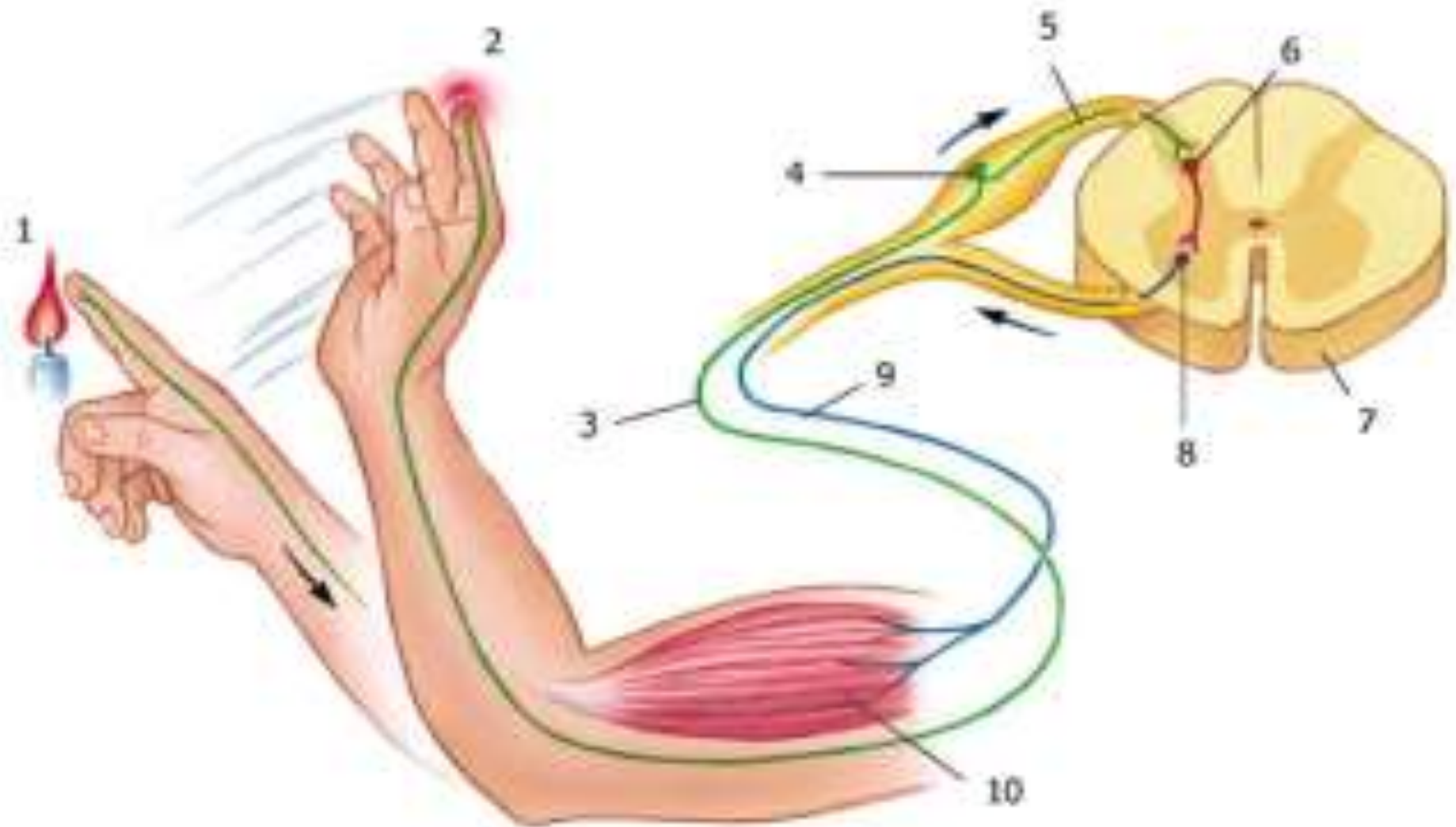
*Мудра людина
вимагає всього тільки
від себе, нікчемна
людина — всього від
других.*

ЦНС ЛЮДИНИ

Рефлекторна дуга

Функціональні зв'язки в мозку

Як функціонує людина Чому люди взаємодіють

Інтеріоризація

Екстеріоризація
(діяльність)

ЗНАННЯ

“Знати” – це означає, що людина може відтворити факти, перерахувати назви предметів і явищ, що вивчаються відтворити діяльність

Функції знань:

онтологічна (створює уявлення, зокрема теоретичне, про навколишній світ),

орієнтирна (указує напрям і спосіб доцільної діяльності),

оцінна (указує норми ціннісного ставлення суспільства, систему ідеалів, якої дотримується суспільство або той чи інший його прошарок)”

ЗУН (знання, вміння, навички)

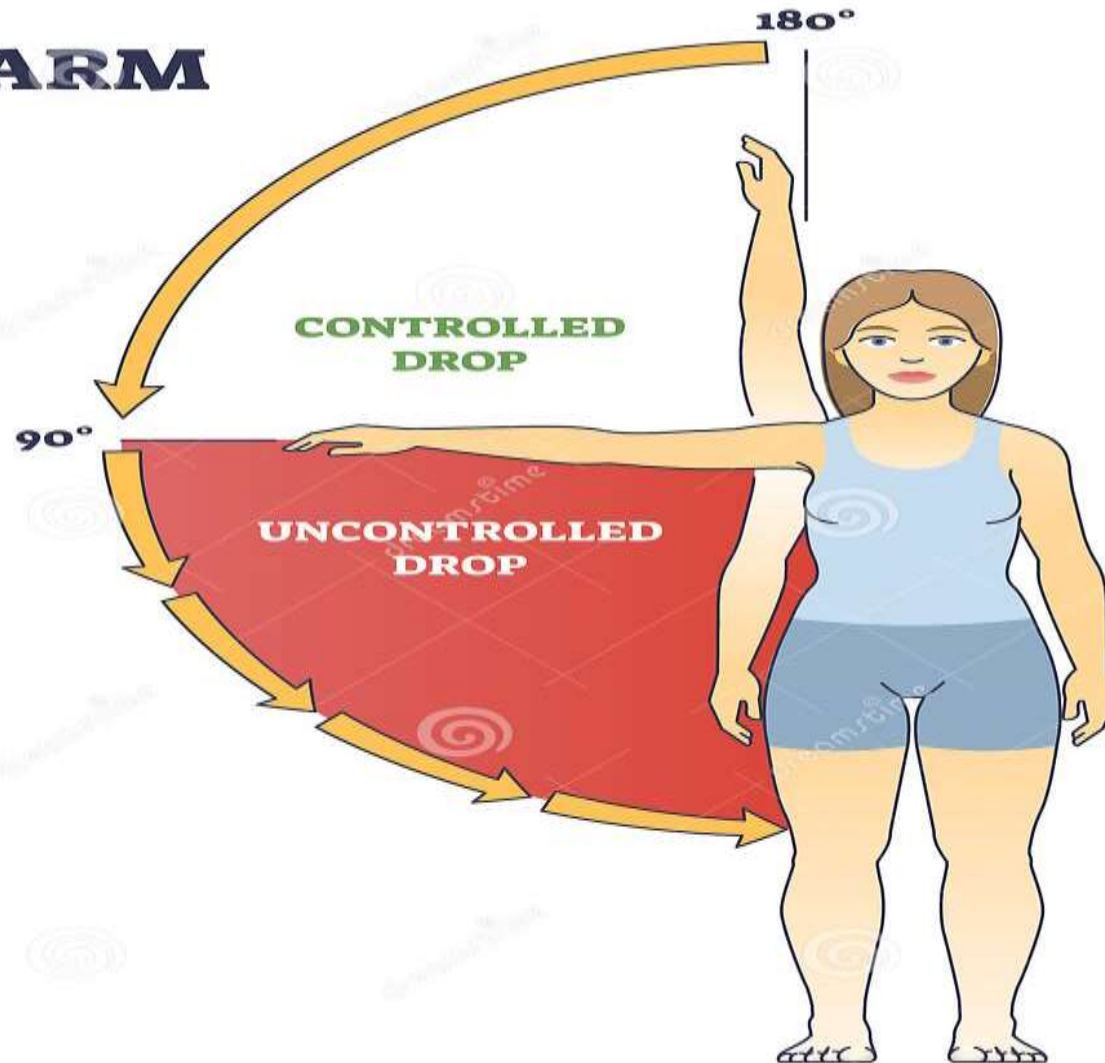
№ з/п	Рівні формування діяльності	Суб'єктивний зміст етапів діяльності	Діяльнісні компоненти як результат засвоєння певного етапу діяльності
1	<i>Дорефлексивний рівень</i>	Етап когнітивного засвоєння суспільно-історичного досвіду	Професійні знання
2	<i>Рефлексивний рівень</i>	Етап практичного засвоєння професійної діяльності. Розвиток здібностей під певну діяльність (тобто вироблення вміння робити “сплав” здібностей)	Професійні вміння
3	<i>Післярефлексивний рівень</i>	Етап індивідуалізації професійної діяльності.	Професійні навички

ВЧИТЬ ТАНЦЮВАТИ

ООД руху руки

DROP ARM TEST

ООД УДАРУ ПО МЯЧУ

Етапи підйому-перевороту (де помилка?)

ЛОГІКА

процесу підготовки до діяльності

№	Рівні формування діяльності	Завдання ПЕДАГОГА
1	Дорефлексивний рівень	Дати ООД
2	Рефлексивний рівень	Відкоригувати дії студента відповідно до ООД
3	Після рефлексивний рівень	Закріпити функціональні зв'язки

Зміст загальної освіти

Система знання

поняття

терміни

факти

теорії

знання про
способи дій

Уміння та навички

практичні

інтелекту-
альні

спеціальні

загально-
навчальні

Досвід творчої діяльності

перенесення
знань у нову
ситуацію

бачення нової
проблеми

бачення нової
функції
об'єкта

бачення
структури
об'єкта

альтернативне
мислення

Досвід ціннісного ставлення

оцінні
знання

знання
норм
ставлення

уміння й
навички
дотримання
норм
поведінки

Психолого-педагогічні основи навчальної діяльності студента

Навчальна діяльність являє собою процес, у результаті якого людина цілеспрямовано здобуває нові або змінює наявні в неї знання, уміння, навички, удосконалює та розвиває свої здібності.

Структура навчальної діяльності (Д. Б. Ельконін, В. В. Давидов):

1. Навчально-пізнавальні мотиви, сутність яких полягає в засвоєнні узагальнених способів дій у певній області досліджуваного предмета;
2. Навчальне завдання, яке за своїм змістом є підлягає засвоєнню способів дії;
3. Навчальні дії, які є дії, в результаті яких формуються уявлення або попередній образ засвоюваного дії і виробляється початкове відтворення зразка;
4. Дії контролю (самоконтролю), яке полягає в співставленні відтвореного дії зі зразком через його образ;
5. Дії оцінки (самооцінки) ступеня засвоєння тих змін, які відбулися в самому суб'єкті

Трактування поняття задача по І.Я.Лернеру

- 1) як мета;
- 2) як завдання, що виконується відомими способами при заданих умовах;
- 3) як завдання, шлях і результат виконання якого (або один з елементів) невідомі, але належать пошуку за даних умов.

Метод навчання

Метод
навчання

Знаряддя в руках викладача, спосіб його дії по відношенню до студента і способи роботи студента під керівництвом викладача

Шлях, за допомогою якого викладач організує, спрямовує і керує роботою студентів щодо оволодіння ними основами наук

Упорядкована за певним принципом спільна цілеспрямована діяльність викладача і студента, що являє собою систему прийомів або способів і спрямована на розв'язання навчально-виховних завдань

Прийом

Деталь методу, не має самостійного навчального завдання, а підпорядковується тому завданню, яке виконується даним методом. За різних умов метод може стати прийомом.

Засіб

Те, за допомогою чого здійснюється навчання: книги, словники, технічні засоби.

КЛАСИФІКАЦІЇ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

За джерелами
передачі
інформації

- Словесні (С.Петровський)
- Наочні
- Практичні

За основними
дидактичними
завданнями

- Оволодіння знаннями (М.Данилов)
- Формування умінь і навичок
- Застосування отриманих знань, умінь і навичок

За характером
пізнавальної
діяльності

- Пояснювально-ілюстративні (М.Скаткін, І.Лернер)
- Репродуктивні
- Проблемного викладу
- Частково-пошукові
- Дослідницькі

КЛАСИФІКАЦІЇ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

На основі
внутрішнього
логічного шляху
засвоєння знань

- Індуктивний, дедуктивний
- Узагальнення, конкретизація
- Аналітичний, синтетичний
- Порівняння, виділення головного

Ю.Бабанський
виокремлює
групи методів

- Організація та здійснення навчально-пізнавальної діяльності
- Стимулювання і мотивацію навчально-пізнавальної діяльності
- Контроль і самоконтроль навчально-пізнавальної діяльності

МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ І ЗДІЙСНЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

СЛОВЕСНІ МЕТОДИ

- Пояснення
- Розповідь
- Лекція
- Бесіда
- Робота з підручником

Лекція

- Вступна, тематична
- Оглядова, заключна
- Проблемна, візуалізація
- Лекція вдвох

МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ І ЗДІЙСНЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Бесіда

- Вступна
- Повідомлення
- Повторення
- Контрольна
- Репродуктивна
- Евристична

Робота з підручником

- Читання тексту підручника
- Відповіді на запитання після тексту
- Заучування текстів
- Розгляд і аналіз таблиць, малюнків

МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ І ЗДІЙСНЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Наочні

Ілюстрування

Демонстрування

Самостійне спостереження

Практичні

Вправи

Лабораторні роботи

Графічні роботи

Дослідні роботи

Метод проекту

Методи стимулювання пізнавальної діяльності учнів

- Формування пізнавальних інтересів
- Навчальної дискусії
- Забезпечення успіху в навчанні
- Пізнавальних ігор
- Створення інтересу в процесі викладання навчального матеріалу
- Створення ситуацій новизни навчального матеріалу
- Опори на життєвий досвід учня
- Стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні

Методи контролю і самоконтролю у навчанні

Усного контролю (фронтальне, індивідуальне, ущільнене)

Письмовий, тестовий, графічний контроль

Програмований контроль

Методи контролю і самоконтролю у навчанні

Метод практичної перевірки
(перевірка вмінь і навичок)

Метод самоконтролю

Метод самооцінки

Інтерактивні методи

Кооперативно-го навчання

Робота в парах

Акваріум

Робота в групах

Два – чотири – всі разом

Коло ідей

Ротаційні трійки

Коллективно-групового навчання

Мікрофон

Навчаючи – учусь

Мозковий штурм

Незакінчені речення

Ажурна пилка

Дерево рішень

Технології ситуативного моделювання

Імітаційні ігри

Судове слухання

Рольова гра

Громадські слухання

Технології опрацювання дискусійних питань

Займи позицію

Зміни позицію

Шкала думок

Оцінювальна дискусія

Дискусія

Дебати

Пізнавальна гра – метод навчання, що допомагає учневі самостійно орієнтуватися у мотивах вчинків дійової особи, обирати і втілювати зовнішні прояви її внутрішнього світу, прогнозувати педагогічний вплив

Функції гри

Соціокультурна
(слугує засобом
соціалізації)

Комунікативна
(дає змогу
моделювати
ситуації й
обирати різні
шляхи їх
вирішення)

Самореалізації
особистості
(передбачає
досягнення
особистісного
успіху,
перемоги)

Діагностичну
(передбачає,
що учень може
пересвідчитись
у рівні своїх
умінь)

Функції гри

Корекційна

- Передбачає через програвання умовних ситуацій у подальшому коригувати реальну діяльність

Розважальна

- Сприяє урізноманітненню навчального процесу, викликає позитивні емоції, створює сприятливу атмосферу для спілкування з учнями та вчителем

Бінарні методи навчання

Пояснювальний

Пояснювально-спонукальний

Бінарні методи навчання

Інформаційно-повідомлювальний

Інструктивно-практичний

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВНЗ

Навчальні заняття

Виконання індивідуальних завдань

Самостійна робота студентів

Практична підготовка

Контрольні заходи

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

Це зовнішня узгоджена діяльність суб'єктів навчального процесу, якій притаманні такі ознаки: визначеність у часі, періодичність, постійність складу учасників, єдність дидактичної мети.

ВИДИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

- Лекція
- Практичне заняття
- Семінарське заняття
- Лабораторне заняття
- Індивідуальне заняття
- Консультація

ЛЕКЦІЯ

це логічне, послідовне викладання змісту навчального матеріалу, яке характеризується судженнями, висновками, підсумком.

Вона охоплює основний теоретичний матеріал однієї або кількох тем навчальної дисципліни. Тематика курсу лекцій визначається робочою програмою.

ТИПИ ЛЕКЦІЙ

- вступна лекція
- установочна лекція
- традиційна (поточна) лекція
- проблемна лекція
- лекція-бесіда (діалог з аудиторією)
- лекція-дискусія
- тематична лекція з елементами евристичної бесіди
- лекція прес-конференція
- лекція-консультація
- оглядова лекція
- заключна лекція...

СТРУКТУРА ЛЕКЦІЇ

Тема:

Мета: *освітня -*

виховна -

розвиваюча –

Вид заняття:

Тип:

Наочність:

Міжпредметні зв'язки:

СТРУКТУРА ЛЕКЦІЇ

Хід лекції:

I. Організаційний момент

II. Вступ

Актуалізація опорних знань студентів;

Мотивація пізнавальної діяльності студентів;

Повідомлення теми лекції:

План

1.

2.

Завдання на самостійну роботу:

Рекомендована література:

СТРУКТУРА ЛЕКЦІЇ

III. Основна частина

(послідовно розкривається зміст теми відповідно до плану)

IV. Висновки

V. Відповіді на питання студентів

(або ж, навпаки, поставити питання студентам)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

– вид навчального заняття, на якому викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів).

ТИПИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

- семінар з використанням евристичної бесіди:
- семінар-диспут:
- семінар з виступами студентів:
- міждисциплінарний семінар:
- комбіноване семінарське заняття:
- семінар-практикум

Практичне заняття

Типи практичних занять

Вид навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до сформованих завдань.

- *заняття набуття нових знань;*
- *заняття закріплення і застосування знань;*
- *узагальнюючі заняття;*
- *контрольно-перевіркові заняття (заняття перевірки знань, умінь та навичок);*
- *комбіновані заняття*

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ

– вид навчального заняття, на якому студент під керівництвом викладача особисто доводить натуральні або імітаційні експерименти чи досліді з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень конкретній галузі.

ТИПИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Типи лабораторних занять:

традиційне лабораторне заняття;
дослідне лабораторне заняття.

Лабораторне заняття включає: проведення поточного контролю підготовленості студентів до виконання конкретної лабораторної роботи, виконання завдань теми заняття, оформлення й індивідуальний звіт з виконаної роботи та його захист перед викладачем.

ОСОБЛИВОСТІ ТРАДИЦІЙНОГО ЛАБОРАТОРНОГО ЗАНЯТТЯ

мета роботи наперед точно визначена;
обладнання, прилади, інструменти наперед підібрані і в підготовленому вигляді запропоновані студентам;
методика та послідовність операції наперед точно відпрацьовані і зведені в інструкційну карту;

ОСОБЛИВОСТІ ТРАДИЦІЙНОГО ЛАБОРАТОРНОГО ЗАНЯТТЯ

підготовлені форми звітної документації;
характером роботи є операції, що підтверджують закони, які студенти раніше вивчали;
результат, який повинен бути одержаний у роботі, відомий студентам.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАНЯТТЯ

організуються за окремим графіком з урахуванням індивідуального навчального плану студента і можуть охоплювати частину або повний обсяг занять однієї чи декількох навчальних дисциплін, а в окремих випадках повний обсяг навчальних занять для одержання освітнього кваліфікаційного рівня

КОНСУЛЬТАЦІЯ

вид навчального заняття, на якому студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

ТИПИ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Групові – передбачають роботу в дидактичній системі “група”, “малі групи”.

Індивідуальні - передбачають роботу з окремими студентами.

Контрольні заходи

Поточний контроль

Підсумковий контроль

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та державну атестацію студента.

Курсові проекти (роботи)

- ▣ виконуються з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фазового завдання.
- ▣ Тематика курсових проектів (робіт) повинна відповідати завданням навчальної дисципліни і тісно пов'язуватися з практичними потребами конкретного фаху.

Інтерактивні технології навчання

Інтерактивні технології кооперативного навчання;

технології колективно - групового навчання

технології ситуативного моделювання

технології опрацювання дискусійних питань

Робота в парах
Ротаційні (змінювані) трійки
Два-чотири – всі разом
Карусель
Робота в малих групах
Акваріум

Симуляції або Імітації гри
Спрощене судове слухання
Громадські слухання
Розігрування ситуацій за ролями

Обговорення проблеми в загальному колі
Мікрофон
Незакінчені речення
Мозковий штурм
Навчаючи – учусь
Ажурна пилка
Аналіз ситуації
Розв'язання проблем
Дерево рішень

Метод ПРЕС
Займи-зміни позицію
Неперервна шкала думок
Дебати

Засоби навчання – допоміжні матеріально-технічні засоби, які виконують специфічні дидактичні функції

Засоби навчання

Технічні

Друковані

Натуральні
предмети

Моделі (у
тому числі
комп'ютерні
моделі),
муляжі